

Quæstionum, Et Resolutionvm Legalium Libri Duo

Quæstionum, Et Resolutionum Legalium Libri Duo - Quorum Prior in duas Partes divisus, continet Resolutiones Beneficiales, Canonicas Et Regulares: Secundus Controversias Civiles determinat

Tonduti, Pierre François de

Lugduni, 1683

Cap. II. Continens sententiam Theologorum magni nominis, qui censent pactum, de quo in præcedenti capite, circa fortis annui redditus restitutionem in moneta ejusdem bonitatis intrinsecæ & ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98367](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98367)

ficulo, Princepsque obligationes. Et si Princeps aliter faceret sine consensu subditorum, teneretur ad interesse. Brun. in tractat. de monet. limitat. sexta, numero secundo, videndus Duard. de censib. § septimo, questione 5.

- 25 De materia agit Putens decis. 146. in novis, lib. 2. sed illa non est decisio Rotæ, sed potius suffragium ipsius Putci valde mendosum, & corruptum, & aperte reprobat à Rotâ, ut videre est decis. 683. sub fin. numero tertio, & decis. 686. numero secundo, versic. quæ verò deducuntur, parte quarta divers. quia in antiquis illa decisio erat 149. Cens. decis. 216. n. 6. & est contra Rotæ decisionem 149. num. 45. part. 2. recent.

- 26 Quod dicitur conventionem intelligendam esse rebus sic stantibus, non procedit in iis quæ recipiunt augmentum vel diminutionem. Barbof. axiom. 73. numero tertio, & in puncto Bellet. post tractat. Solæ de monet. numero decimo septimo, Faber de monet. capite secundo, versiculo & quod dici solet: & capite secundo, versic. quod enim ille ait, pagin. 335. ubi dicit hanc objectionem in hac materia esse ridiculam.

CAPVT II.

Continens sententiam magni nominis
Theologorum, circa validitatem
dicti pacti.

S V M M A R I V M.

- 27 Referuntur Doctores de materia mutationis monetarum tractantes.
28 Pacta in contractu census circa monetarum diversitatem observanda sunt.
29 Pactum redemptivum in censu respicit favorem debitoris.
30 Bonitas intrinseca in quo consistat.
31 Bonitas extrinseca qua dicatur.
32 Pactum super solutione in certa moneta specie, vel valore, de jure subsistit.
33 Bonitas intrinseca simul & extrinseca moneta promitti potest in restitutione census.
Pactum de restituendo censum in eadem bonitate moneta, respicit favorem debitoris & creditoris.
34 Ampliatur etiam si augmentum vel decrementum moneta fuerit prævisum. ibid.
35 Augmenti & decrementi monetarum aequale est dubium.
36 Quoad monetas magna est inter mutuum, & censum differentia.
37 In mutuo propriè non cadit consideratio bonitatis extrinseca pecunie.
38 Probatur pactum super restitutione ejusdem bonitatis esse validum.
39 Identitas specierum refertur ad identitatem numeri.
40 Valor moneta censetur appositus causâ demonstrationis tantum.
41 Fraus in pacto redemptivo qua ratione adhiberi possit.
42 Augmentum & decrementum moneta, stante

partium conventionem, dicitur evenire per accidens.

- 43 Aequalitas dubij in monetis, non est ratio adæquata validitatis pacti redemptivi in certa specie.
44 An licita sit pactio, quod census sit irredimibilis in certo casu.
46 Pactum restituendi eandem tritici quantitatem, an de jure subsistat.
47 Quando pactum de restituendo in eadem moneta, sit illicitum.

Quæritur an licitum sit pactum appositum in contractu censuali, quod liberum sit censuario redimere censum quoties voluerit, dummodo eadem specie monetæ redimatur secundum eandem bonitatem intrinsecam & extrinsecam; & quam obligationem inducat pactum hujusmodi.

Casus talis est: Titius emit à Caio censum annum sex aureorum, pretio centum aureorum, quos numeravit Caio in quadraginta duplionibus Hispanicis, valentibus singulis duplionibus tempore contractus duos aureos cum dimidio; cum pacto quod liberum sit Caio redimere prædictum censum quoties voluerit, restituendo pretium centum aureorum in iisdem speciebus duplionum Hispanicorum ejusdem bonitatis intrinsecæ & extrinsecæ; hoc est ejusdem ponderis, qualitatis, & valoris, quibus eos accepit tempore contractus: postmodum verò succedente tempore, Edicto Principis accrevit valor monetæ, ita ut singuli dupliones accederent ad valorem trium aureorum cum dimidio.

Igitur Caius volens redimere prædictum censum, quæritur an ex vi hujusmodi contractus, teneatur solvere Titio centum aureos in iisdem speciebus, & secundum eundem valorem quo æstimabatur tempore contractus hujusmodi dupliones; an vero solum teneatur solvere centum aureos ad valorem monetarum tempore solutionis, esto si debeat solutio in iisdem speciebus.

Pro solutione hujus questionis, de qua solus Canonista in cap. quanto, de jurejur. & in cap. cum olim, & in cap. canonicis, de censibus. & Jusconsulti in l. Paulus, ff. de solut. & in l. in minorem, Col. in quibus causis in integ. restit. Item Theologi cum Divo Thoma, secunda secunda, quæst. 77. & 78. & Summistæ verb. solutio, verb. pecunia, & ver. usura.

Supponendum primò in contractu censuali, licet & in aliis contractibus, varias apponi solitas conventiones, & pacta, ex mutuo contrahentium consensu, quorum alia sunt in favorem emptoris, alia in favorem venditoris, alia in favorem utriusque partis, idque pro rerum aut temporum exigentia, & contrahentium beneplacito, ad quorum observantiam obligari contrahentes in utroque foro nemo negat, dummodo non sint contra jus divinum vel humanum: ita communiter DD. ut docet Comel. tom. 2. c. 9. n. 2.

Supponendum secundò conventionem illam in hujusmodi contractu apponi solitam, quod liberum sit censuario redimere censum quoties voluerit, esse in favorem ipsius censuarij, & in onus censitæ, seu emptoris: ut notat Lessius de insti. & jur. lib. 2. c. 12. de censib. dubio 10. Idque propter obligationem futuram, quæ imponitur emptori ad extinguendum censum, quoties fuerit requisitus à venditore, qui potest restituere pretium quando id sibi utile, vel commo-

commodum esse viderit; cum tamen ipsi emptori non competat jus illud repetendi, etiam si viderit bona sui debitoris esse in probabili periculo distractionis, & aliunde sese offerant occasiones utiliter impendendi debitam summam, si ea sibi restitueretur.

Supponendum tertio, pactum illud de redimendo censu eadem specie monetæ, prout ponitur in quaestione, in hoc licitum esse, quod censuarius volens redimere censum, teneatur restituere pretium census in eadem numero monetæ, ejusdem qualitatis, & valoris, quam accepit tempore contractus: ubi adverte ex communi Canonistarum, & Iurisperitorum sententia, in monetâ duplicem attendi bonitatem; aliam intrinsecam, aliam extrinsecam.

30 Bonitas intrinseca consistit in materia, & quantitate, seu pondere, hoc est, quatenus est talis materia, v. g. auri purioris, aut minus puri; majoris, vel minoris ponderis; in quibus constituitur hæc bonitas intrinseca, seu valor intrinsecus, quisequitur naturam rei, nec mutari potest, aut variari, nisi mutata aut variata rei substantia.

31 Alia dicitur bonitas extrinseca, quæ consistit in valore monetæ taxato à lege; & dicitur valor extrinsecus, quia ab extrinseco advenit pecuniæ, ut sit pretium ad res emendas; & hic valor est accidentarius ipsi pecuniæ; quia cum pendeat à voluntate, & æstimatione hominum, invariata pecunia quoad substantiam, sæpius variatur. Nam et si in eo constituendo habenda sit ratio materiæ ac ponderis ipsius pecuniæ; tamen ratione commoditatis aut necessitatis, copię vel inopiæ, juxta temporum ac rerum exigentiam; aliquando augeatur, aliquando diminuitur hic valor, vel Edicto Principis, vel regionum ac locorum consuetudine. Vnde non obstante hoc valore, etiam lege taxato, potest una moneta ratione materiæ ac ponderis pluris permutari pro altera ejusdem valoris extrinseci: ut tradit Soto lib. 6. de justit. & iur. quaest. 5. Navar. in manuali, cap. 17. num. 288. Silvester verb. usura 4. quaest. 3.

32 Cum igitur valor ille extrinsecus pecuniæ sit variabilis, ut certum est; ad vitandam hanc variationem possunt contrahentes convenire super valore pecuniæ, ut eodem prorsus valore quo fuit tradita tempore contractus, eadem restituantur; ita ut extrinsecus ille valor semel admissus, una cum intrinseca pecuniæ bonitate pariter refundatur, non obstante quacumque variatione seu æstimatione extrinsecus adveniente in augmento vel decremento: ut tradit Molina disput. 3. 2. conclusio 2. tractat. de contractibus, post Panormit. & Covar.

33 Quale videtur esse pactum in casu proposito, quo obligatur censuarius ad redimendum censum eadem specie monetæ, secundum bonitatem intrinsecam & extrinsecam; hoc est ejusdem qualitatis, ponderis, ac valoris, quo fuerat æstimata tempore contractus, ut supra dictum est; cum autem pactum illud sit absolute positum, absque ulla limitatione; in omni prorsus eventu videtur esse observandum, siue valor pecuniæ extrinsecus augeatur, siue diminuat, seclusa semper fraude & dolo, qui nemini suffragari debet.

34 Hoc igitur pactum sic explicatum si præcisè sumatur, tam respicit favorem venditoris, quam emptoris: Nam si augeatur valor pecuniæ, & solutio fiat tempore augmenti, favet emptori: quia tantundem quidem recipit in qualitate, & quanti-

tate pecuniæ; sed pluri in æstimatione præsentis. Si verò decreseat, est in favorem venditoris: quia tantundem reddit in qualitate, & quantitate pecuniæ; sed minus in valore & æstimatione præsentis: ut optime argumentatur Antonius Faber de variis nummariis. debitor. solut. cap. 2. Imò si augmentum vel decrementum pecuniæ fuit per contrahentes certò, vel probabiliter determinatè prævisum, æqualitas & justitia servari potest sic contrahendo: nam in casu decrementi vel creditor expendit pecuniam ante illud tempus, vel in casu restitutionis minus in valore reddet quam acceperat: quæ omnia sunt in favorem venditoris, ut patet. In casu verò augmenti (quod videtur esse difficilior, jure potest emptor, tanquam prudens negotiator, propriæ indemnitati per hujusmodi pactum consulere: nam aliàs expectando tempus augmenti quod prævidet futurum, certum habiturus esset lucrum: de facili enim est credere neminem pecunias accumulare, nisi in proprium commodum & utilitatem tam sibi, quam suæ familiæ: qui si certus esset de augmento futuro, usque ad illud tempus pecunias utique asservaret. Quare in hoc casu ad servandam æquitatem hujus pacti, non est opus uti hac suppositione; cum præsumendum sit neminem esse qui libenter non expectaret, si moraliter certus esset de futuro augmento. Vnde jure censuista potest in hujusmodi eventu apponere hoc pactum absque injuria censuarii, ut concedunt omnes Doctores: censuarius autem in tali casu, vel poterit illud augmentum refundere in propriam utilitatem, expectando tempus augmenti, quod timeret si diligentiam adhibeat; vel saltem cum pecunia aucta fuerit, poterit sibi consulere differendo solutionem in aliud tempus quo sperari potest decrementum pecuniæ, quæ quando nimis est aucta, probabiliter creditur minuenda; si autem supponatur non fuisse certò & determinatè prævisum augmentum vel decrementum, sed tantum dubitanter, tunc par est utriusque conditio.

35 Neque refert dicere, probabilius esse pecunias fore augendas, quam minuendas: præsertim quando in mediocri valore æstimantur, sicut videntur fuisse dupliones hispanici ad duos aureos cum dimidio, quales erant ab hinc sex & octo annis: nam præterquam quod ante illud tempus vili sunt in multo minori pretio, nec de facili credebantur ulterius augendi; & tamen postmodum intra duos annos ad trium usque aureorum valorem cum dimidio subito creverunt: constat: Vnde probabiliter inferri potest, attento hujusmodi excessu, ad minorem valorem fore reducendos, quamvis etiam poneremus tempore contractus, attento valore pecuniæ tunc currentis, majorem esse probabilitatem augmenti, quam decrementi; cum iste contractus censualis sit perpetuus, & census ad nutum tantum censuarii redimibilis; augmentum verò pecuniarum parum stabile propter rerum ac temporum quotidianas vicissitudines, ut experimento constat: unde non est difficile censuario qui se tali pacto videt obstrictum, rebus suis consulere, ad evitandum hujusmodi damnum: cum probabilius sit post augmentum, successurum aliquando decrementum, & aliunde determinatè prævideri non possit tempus futuri augmenti, sicut accidit his annis præteritis: quis enim id potuit prævidisse, vel si prævidisset, quis sibi non consulisset, cum nemo sit qui propriæ utilitati non serviat: quocirca in hac re nihil certi statui potest.

36 Supponendum quartò in casu restitutionis, non esse parem rationem in mutuis, atque in censibus: quia solutio mutui limitata est ad certum tempus, vel certè ad libitum mutuantis; in censibus non item: quia solutio, & tempus solutionis dependet à voluntate censuarii. Vnde circa obligationem restituendi summam receptam, in eadem specie monetæ secundum eundem valorem, non est par utriusque conditio adveniente augmento, vel decremento pecuniæ: quia censuarius potest expectare tempus sibi commodum redimendi censum quandiu voluerit, quod non potest mutuarius, qui ex natura contractus obligatur restituere determinato tempore; & si fuerit in mora solvendi, præsertim ubi intervenit pactum, tenetur solvere damnum mutuanti ob dilationem, seu ratione augmenti vel decrementi pecuniæ, si interim acciderit, seu aliud quodcumque damnum: ut communiter Doctores apud Molinam loco citato.

37 Tunc est quod Doctores, qui pro restituenda æquitate huius pacti aliquas requirunt conditiones, loquuntur principaliter & expressè de mutuo: ut videre est apud Silvestrum, Navar. Molin. & alios passim, quia in casu augmenti laborant in æquanda obligatione restitutionis, quæ est de essentia mutui; atque adeo necessariò faciendâ etiam cum damno mutuarii: quod non habet locum in contractu censuali, ubi nulla intercedit huiusmodi obligatio: quod est valde notandum; quamvis propriè loquendo in mutuo non habeatur ratio valoris extrinseci pecuniæ: ut optimè advertit Paulus Comitulus in *responsis moralibus*, lib. 3. *quæst.* 44. post alios Doctores quos citat. Quia pecunia quæ mutuo datur, non traditur tanquam pretium, in quo extrinsecus ille valor attenditur; hoc enim locum habet in venditionibus & emptionibus; sed absolute in mutuo datur talis pecunia, in eadem specie, seu numero, suo tempore restituenda.

38 Ex dictis inferitur primò, pactum appositum in contractu censuali de redimendo censu eadem specie monetæ, secundum eandem bonitatem intrinsecam & extrinsecam, prout exprimitur in casu proposito, per se obligare censuarium, si redimere voluerit censum, ad solvendum pretium in eadem specie monetæ, seu numero ejusdem qualitatis, ponderis, ac valoris quo fuit tempore contractus, sive decreverit, sive creverit moneta in suo valore extrinsecò.

Hæc conclusio supponitur à Theologis, & Iurificonsultis, tanquam certa; quamvis aliqui censeant hoc pactum non obligare in casu augmenti & decrementi pecuniæ, sed solum extra hunc casum, eo quòd id non sit expressum in pacto; quod tamen necessarium erat ad inducendam obligationem: ita videtur sensisse Molinam loco citato, *conclusionem* 2. ex aliquorum sententia, qui tamen revera à nobis non dissentit, ut ex ejusdem verbis colligere est: ait enim se existimare quòd esto in contractu mutui, aut quovis alio esset expressum, ut debitum in pecuniis certæ materiæ & figuræ solveretur in nummis ejusdem rationis qui dati sunt, si pecuniæ crescerent, vel decreverent quoad valorem in nummis illius rationis, detractio, vel additio facta ad æqualitatem valoris, debitum esse solvendum: excipe (inquit) quando ex verbis contractus aut dispositionis contrarium intelligeretur, nempe in quocumque variationis effectum numerum illum monetarum illius rationis esse solvendum, nec plus, nec minus: quæ exceptio militat in casu nostro, ubi

ex ipsis verbis ac dispositione contractus aperte colligitur hæc obligatio.

Quod probatur, quia solutio debiti regulari debet ad formam & dispositionem contractus: sed hic contractus expressè obligat censuarium ad solutionem debiti in eadem specie, seu numero monetæ, ejusdem bonitatis intrinsecæ & extrinsecæ; hoc est ejusdem qualitatis, ponderis, & valoris, ut supra explicatum est: idque absolute, & absque ulla limitatione & distinctione: ergo absolute obligat, non obstante quacumque variatione seu æstimatione pecuniæ in futurum: Vbi enim lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.

Dicere autem, obligari quidem ex vi huius contractus censuarium ad solvendum debitum in moneta ejusdem rationis, sed non secundum eundem valorem, si contingat valorem illum monetæ variari, quia id expressè non cavetur: hoc esset destruere formam & dispositionem contractus, in quo tenditur non solum super monetam ejusdem rationis seu speciei (quod concedunt adversarii) sed super eundem valorem, tam intrinsecum quam extrinsecum, ac per consequens qualis est obligatio ex vi huius contractus solvendi debitum eadem specie monetæ, talis est etiam solvendi in eodem valore, tam intrinsecò, quam extrinsecò; aliàs frustra apposita fuissent hæc verba in contractu, nisi in ordine ad peculiarem obligationem.

Vbi nota per eandem speciem pecuniæ, hæc intelligi eundem numerum, more Iurisperitorum; apud quos habentur numeri, quæ sunt species apud Logicos; unde evidens ratio deducitur, debitum esse solvendum in eodem prorsus valore: quod si eadem numero pecunia; ergo & idem valor, cum unum in altero necessariò includatur, ut per se patet.

Obijcies, si species & numerus pecuniæ tantum fuisset expressus in contractu, cum pacto ut totidem ejusdem species tempore solutionis redderentur, nullo expresso valore; concedi posset prædicta propositio: sed quando est expressus valor pecuniæ in contractu, ut constat factum isto casu, tunc obligatio primariò cadit supra valorem taxatum, ad quem quis obligatur: ergo in solutione magis attendenda erit ratio valoris taxati, quam numeri pecuniarum; ideòque si valor pecuniæ varietur, sufficit ad satisfaciendum obligationi prædictæ, quod valor in solutione æquetur valori taxato tempore contractus.

Respondetur valorem illum in contractu expressum, simpliciter, & præcisè sumptum, non cadere sub obligationem, sed tantum secundum quid; quatenus talem numero pecuniam repræsentat, ad cuius solutionem ex vi huius contractus debitor obligatur: ubi nota, valorem illum non esse appositum in contractu causa taxationis; sed tantum demonstrationis, ad repræsentandum scilicet numerum & qualitatem pecuniæ, pro quo contrahentes conveniunt; ut verba ipsa contractus aperte indicant, quæ restringunt priorem illam dispositionem valoris expressi ad certum numerum monetæ ejusdem bonitatis intrinsecæ, & extrinsecæ.

Inferitur secundò, licitum esse huiusmodi pactum, seclusâ fraude, & dolo; ubi non obstat aliqua lex, vel consuetudo approbata in contrarium. Dixi seclusâ fraude & dolo, quia fraus & dolo nemini suffragari debet: utputa si emptor apponeret illud pactum ad circumveniendum venditorem ignorantem,

rantem, futurum incrementum vel decrementum pecuniæ, cum ipse certam vel probabilem noticiam haberet, aut aliis inde sibi lucrum quæreret, in damnum ac detrimentum venditoris. Addidi etiam, *ubi non viget aliqua lex seu consuetudo in contrarium*, quia in tali casu huiusmodi contractus ad normam legis est reducendus.

In hac conclusione variant DD. alii siquidem eam admittunt absolute: alii verò cum limitatione, & sub certis conditionibus, quos vide citatos apud Panormit. in cap. quanto, de iurejurando. Covar. de collatione veter. numism. cap. 7. §. ult. Silvest. verb. usura 1. question. 14. Navarr. Paulum Comitolum locis citatis, & Ludou. Lopez in instrum. conscient. cap. 67.

Sed neque isti inter se conveniunt: nam alii plures, alii pauciores conditiones requirunt; alii tantum pro majori æquitate, alii de necessitate, quos longum esset referre; & omnes præcipue loquuntur de mutuis, in quibus, ut supra annotavimus, non est eadem ratio, quæ in censibus. Nos autem quia sumus in materia contractus censualis, sufficere existimavimus quod non constet manifestè de injustitia contractus, præsertim cum jam constet de obligatione.

42 Dices ad æquitatem huius contractus requiri, ut sit æquale dubium ascensus & descensus pecuniæ: quia ubi major est probabilitatis ascensus quàm descensus, tunc non est æqua conditio venditoris & emptoris, nec per consequens iustitia in tali contractu; idèque saltem necessaria est hæc conditio.

Respondetur primò cum Navarr. in comment. de cambiis, num. 49. & aliis quos citat, obligationem illam redimendi censum eadem numero moneta, non cadere sub valore intrinsecum monete; sed tantum per certam speciem expressam in contractu: idèque per accidens est quod ascendat, vel descendat huiusmodi valor extrinsecus pecuniæ, ratione cuius non est contracta obligatio: unde nulla potest committi injustitia in tali contractu circa hunc valorem.

43 Respondetur secundò, iustitiam huius contractus absolute loquendo non consistere in æqualitate dubii, quandoquidem etiam stante certitudine augmenti pecuniæ, potest fieri talis contractus: quod non negabunt adversarii, ut patet de eo qui servaturus pecuniam usque ad augmentum quod novit futurum, emit censum sub prædicto pacto, & hoc iustum esse omnes admittunt: ergo æqualitas dubii non est conditio necessaria ad constituendam iustitiam huius pacti. Ratio est, quia cum in hoc contractu multa concurrant, hæc inæqualitas per aliud compensari potest, quale est damnum vel lucrum cessans emptoris, ut in casu proposito: vel quia census emitur maiori pretio, cum posset emi minori, qualis est v. g. 16. vel 20. ad singula 100. vel ratione periculi cui se exponit emptor, quando dubitatur, num censuarius erit solvendo, vel ob alias rationes superius deductas, & alias circumstantias quæ quotidie occurrunt, dummodo nulla fraus, aut dolus interveniant.

44 Secundò quia, ut docet Lessius cap. 22. de censib. dubit. 9. Licitæ est emptio census cum pacto quod si intra certum tempus non redimatur, maneat irredimibilis: ergo etiam licitum erit pactum ut non redimatur census, nisi eadem moneta eiusdem valoris, non obstante probabilitate augmenti futuri; cum maius sit onus censuario obligari ad censum ir-

redimibilem, quàm ad redimibilem sub eadem moneta: quia potuit expectare tempus sibi commodum quando occurreret ad redimendum. Quamvis illam Lessii sententiam tunc non examinemus.

45 Tertiò, ex Molina disput. 311. tract. 2. de contrahib. mutuans triticum tempore quo est in vilissimo pretio, ut totidem mensuræ sibi reddantur, nullo præfixo solutioni termino, quamvis moraliter certus sit triticum plus valiturum, nullam committit injustitiam repetendo illud quando plus valebit: quia mutuarii culpa est si non sibi consuluit restituendo triticum quando minus valebat: ergo à pari licitum erit emptori obligare debitorem ad redimendum censum eadem specie monete, non obstante augmento futuro, cum liberum sit censuario sibi consulere ante augmentum futurum, vel post augmentum expectare tempus reductionis.

46 Ex his patet responsio ad ea quæ obijci possunt super inæqualitate dati & accepti. Non negaverim tamen, quod si tanta esset certitudo augmenti pecuniæ, quod nulla appareat probabilitas futuræ reductionis, & emptor non statueret asservare pecuniam in illud tempus, in illo casu prædictorum Doctorum sententiam locum habere: sed difficile est assignare hunc casum.

C A P V T III.

De pacto restituendi annuum redditum in casum extinctionis in eisdem speciebus: & continuatur materia præcedentis capituli. & respondetur ad obiectiones quorundam Theologorum.

S V M M A R I V M.

- 47 In dubio interpretatio fieri debet contra creditorem.
- 48 Verba in dubio ad tempus contractus referenda.
- 49 Moneta qualitas an ad tempus solutionis, vel ad tempus contractus referenda sit, verba contractus sunt diligenter consideranda.
- 50 Intentio partium ex verbis contractus precedentibus & subsequentibus, & ex discretiva loquendi formula colligitur.
- 51 Ex quibus verbis colligatur partes quoad monetæ bonitatem habuisse respectum ad tempus contractus.
- 52 Quod est species apud Logicos, est individuum apud Iuriconsultos.
- 53 Si in eadem oratione fiat mentio bonitatis intrinsecæ & extrinsecæ, eadem circa utramque debet esse dispositio.
- 54 Verisimile non est, contrahentes futuræ & incertæ, ac variabilis monetæ mutationi se supponere voluisse.
- 55 In dubio præsumendum est, partes intellexisse, quod bonitas & æstimatio monetæ ad tempus contractus referretur.
- 56 Textus in l. semper in ambiguis, ff. de reg. iur. quomodo procedat in materia monetarum.
- 57 Pactum de restituendo sortem census in eodem numero, est validum.